

DR. SÁSDI IMRÉNÉ
Pécs, Tanárképző Főiskola

Az önállóságra nevelés első lépései: „a megbízás” a kisdobosmozgalom kereteiben

Az önállóságra nevelés nem új elem a neveléstudományban és a gyakorló pedagógus munkájában. Felgyorsult életritmusunk mellett, szocialista fejlődésünk jelenlegi szakaszában sokkal sürgetőbb igény, mint azelőtt.

Gyakorló pedagógusok körében problémát jelent: hogyan lehetne a gyermek öntevékenységét, aktivitását legjobban növelni anélkül, hogy ez túlterhelést okozna?

Ezzel a kérdéssel lehet és kell foglalkozni már a gyermek iskolába lépése előtti korra vonatkoztatva is, de különös súllyal az iskoláskor kezdeti szakaszán, amikor az önálló tevékenység egyre gazdagabb tartalommal telítődik.

Ez idő tájt a tanítónak még nincs kellő ismerete tanítványairól. Eleinte tehát alkalmi megbízásokat kell adni és közben figyelemmel kísérni, hogy a gyermekek ezt hogyan oldják meg?

Továbbá ügyelni kell arra, hogy a tanítványainkat csak olyan feladattal bízzuk meg, amely nem haladja túl erejét, mert ha sikertelenségben lesz része, nincs ami serkentse további feladatok elvégzésére.

Nagyon fontos, hogy értékeljük a munkavégzés minőségét, bevonva az értékelésbe a gyermeket is, így fejlődik kritikai érzéke és értékítélete. A tanító miközben elismeri a tanuló eddigi eredményeit, új feladatok kítűzésével biztatja tanítványait a magasabb-szintű teljesítmény elérésére. Az irányítás tehát akkor helyes, ha az elért szinthez mérten magasabbrendű megbízást ad a tanulóknak.

A megbízás teljesítése a közösségi pozíció alakulását is erősen befolyásolja. Aki mindig jól végzi a rábízott feladatot, az társai előtt elismerésre tesz szert, ellenkező esetben – már ebben a korban is – társai elítélésével találja szemben magát.

Jelentős feladat tehát annak ismerete, hogy különböző életkorban

- milyen tisztség betöltésére van igény,
- mi motiválja ezeket az igényeket és
- az igények mennyire reálisak?

Megkérdeztem a második osztályban, majd megkérdeztem a negyedik osztályban is:

„Milyen feladatot végeznél szívesen az őrödben?”

A felelet a következő oldalon található, hisztogram illusztrálja.

„Miért végeznéd szívesen a választott feladatot?”

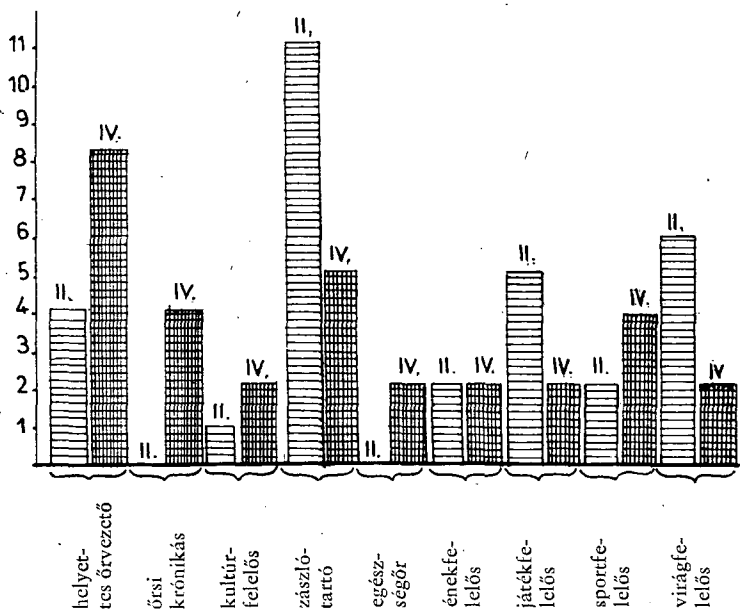
A feleletet a 3. oldalon található táblázat tartalmazza.

A kérdésekre írásban válaszoltak. Mielőtt a kérdést feltettem, felkészítettem a tanulókat a különböző funkciók jó megismerésére, a válaszadás fontosságára, szabadságára, vagyis ügyeltem arra, hogy a várható felelet lehetőleg pontosan tükrözze a tanuló gondolatvilágát ebben a tárgykörben.

A tanító iránti feltétlen bizalom, a helyes előkészítés és sok más összehasonlító adat birtokában állítható, hogy a válaszok torzulásmentesek voltak (amennyiben ilyen kísérletnél torzulásmentességről egyáltalán beszélni lehet) így azok alkalmasak arra, hogy mint tipikusból különböző helytálló következtetéseket lehessen levonni.

Nézzük tehát a hisztogramot és a miért-re adott válaszok táblázatát (1. sz. ábra).

1. sz. ábra

Tisztség	2. osztályos indoka	4. osztályos indoka
Örsvezető	„Tanító néni nek kell segíteni.” „Mert megválasztottak.”	„Jobban segíthetem a társaimat.” „Szeretnék segíteni az örsvezetőnek” „Irányíthassam az őrs munkáját.” „A rossz magatartásút szeretném megjavítani.”
Őrsi krónikás	„Leírhatom az őrsi foglalkozást.” „Szeretek rajzolni a naplóba.” „Mindig tudom, mi történik az őrsünkben.”
Kultúrfelelős	„Faliújság szerkesztést végezhetek.” „Könyveket adhatok ki.”
Zászlótartó	„Én vihetem az őrs zászlaját.” „Én mehetek az őrs élén.” „Mindenki látja.”	„Felvonuláskor is visznek zászlót” „Őrsi jelképünket vihetem.”

Egészségőr	„Felelős vagyok a balesetekért.” „Kiránduláson vihetem az egészségügyi csomagot.” „Segíthetem bekötözni a sebet.”
Játékfelelős	„A játékot szeretem kiosztani.” „Szeretem összeszedni.”	„Megmondhatom, mit játszunk.” „Szeretek társasjátékot játszani, ezt javasolhatom.”
Virágfelelős	„Szeretem öntözni a virágot.” „Kimehetek vízért.” „Minden nap szeretném öntözni.”	„Ha jól gondozom, szép lesz a növény.” „Disziti az osztályunkat és ez a munkámat mutatja.”

A táblázat is mutatja, hogy két év alatt sokat fejlődött a gyermek motivációs bázisa. Ez a céltudatos nevelő munkának az eredménye. A motivációs bázis fejlesztésével kapcsolatban állapítja meg Rubinstein: „A motívumokat azok a feladatok határozzák meg, amelyeknek a megoldásában részt vesz az ember és megfordítva.”

Az iskoláskor első éveiben a gyermeket a tisztség vállalására inkább külső okok készítetik.

(Élénken mutatja a hisztogram: Őrsi krónikás senki sem akar lenni, de 11-en kívánják a zászlótartói tisztséget, hisz a zászlótartó „az őr élén megy”, „mindenki látja”. Az őrsi krónikás látványos szerepben nem tetszeleghet.)

és főleg a már meglévő, az óvodáskorban kialakult szükségletei: formaságok, mozgással egybekötött tevékenységek.

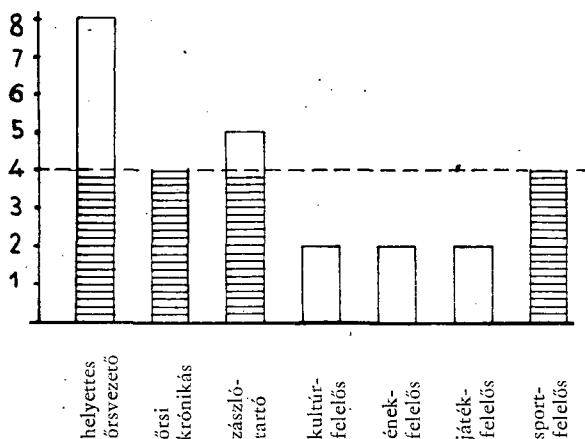
(Hatan akartak virágfelelősök lenni, öten játékfelelősök: „Szeretem öntözni” „Kimehetek vízért.”!! vagy: „Szeretem összeszedni” – mind, mind mozgásvágy motiválta kívánság.)

A feladat elvégzése közben új motívumok jönnek létre, egyre jobban előtérbe kerül a magasabb erkölcsi motívum: egymás segítése, a munka jobbá tétele. Ilyenkor már magasabb erkölcsi motívum: erkölcsi érzélem motiválja a gyermeket, s az ennek alapján létrejövő magatartás *tudatos erkölcsi magatartás*. Így épül be fokozatosan a gyermek személyiségébe egy új – immár erkölcsi – jegy, mely a társadalmilag szükséges célok irányába mutat.

(Ismét a hisztogram: negyedikben már legtöbben őrsvezető helyettesek szeretnének lenni. És az indíték: „jobban segíthetem a társaimat.”!! „Szeretnék segíteni az őrsvezetőnek.”!! És még másodikban még senki sem óhajtott őrsi krónikás lenni, negyedikben már negyen.)

A vizsgálódásnak van egy másik jelentős tényezője is, nevezetesen: választ kell kapnunk arra, hogy a gyermek tisztségviselésre vonatkozó igénye és meglévő funkciója mennyire esik egybe?

Az alábbi oszlopdiaagramból (2. sz. ábra) kitűnik, hogy a négy-négy funkcióra általánosságban hasonló számú jelentkező akadt, az oszlop alig megy az átlagszerint fölé, vagy alá, ami viszont jelzi, hogy negyedik osztályban – melyet a diagram ábrázol – növekszik a kritikai érzék, a realitásérzék, az önértékelés és bizonyos fokig a szerénység is.

Ezek a felmérések újolag alátámasztják annak fontosságát, hogy a pedagógus ismerje a tanítvány igényét: mit szeret csinálni?

Továbbá az okot: miért szereti azt tenni, ami igényként jelentkezett?

Így lesz nagyobb az összhang a teljesítmény elvárása és a tanuló igénye között.

Ilyen szempontok figyelembe vétele mellett növelik a tanuló önállóságát a szívesen végzett kezdeti megbízatások, melyek az önállóságra nevelés első lépéseinek tekinthetők.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Rubinstein: Az általános pszichológia alapjai. Akadémiai Kiadó, Bp. 1964.

Nevelőmunka az általános iskola 1-4. osztályaiban. TK. Bp. 1967.

Jubász F.: A motiváció szerepe a nevelésben. Pedagógiai Közlöny, 6.

Gáspár László: A közösségi tevékenységre épülő nevelési folyamat általános vonásai. - Tanulmány a neveléstudomány köréből, 1967.

ISKY LÁSZLÓ
Szeged, Tanárképző Főiskola

Az úttörőcsapatok nyári táborozásának megszervezése

Az úttörőcsapatok nyári táborozásának a szocialista nevelésben elfoglalt helye, illetve szerepe akkor értékelhető megfelelően, ha abból indulunk ki, hogy „a nevelés a legátfogóbb pedagógiai alapfolyamat”, amelybe beleértendő többek között az úttörőmozgalom nevelő tevékenysége is. Ennek pedig egyik legvonzóbb -, a szórakoztatva nevelés lehetőségének tág teret biztosító formája - a nyári úttörőtábor.